

פינוי ילדים ממוסד חינוכי בעקבות שריפה שפרצה אחרי רעידת אדמה תרחיש סימולציה לאימון ותרגול

הקדמה

סימולציה זו מדמה פינוי של תלמידים ממוסד חינוכי בעקבות התרחשות של רעידת אדמה ושריפה בעקבותיה. תרחיש זה (ככול תרחיש אחר) מחייב הבנה של הסיטואציה והיכרות מעמיקה עם הנוהל המתאים לתרחיש זה. כל אירוע חירום, המתרחש במוסד חינוכי מחייב התארגנות של הצל"ח הבית ספרי בכל הרמות ובכל הזירות הרלוונטיות.

שלוש מטרות לסימולציה הנוכחית:

- לתת לצל"ח של בית הספר הזדמנות ללמוד את הנוהל הרלוונטי לתרחיש של פינוי תלמידים ממוסד חינוכי.
- לאמן את הצל"ח בניהול אירוע מסוג זה וע"י כך להטמיע את נוהל פינוי ושחרור תלמידים מהמוסד החינוכי במצבי חירום שונים - מצ"ב
- לתת הזדמנות נוספת לבקרה עצמית של בעלי התפקידים השונים בצל"ח ב"תנאי מעבדה" ובכך לשכלל את תפקודו של כל אחד בנפרד וכולם כצוות.

הכנה לפני התרגול

- הכרת הנהלים- תנאי להצלחה- כמפורט [בקישור](#)
- הכנת תכנית פינוי בית ספרית – ע"פ נוהל משרד החינוך שהוזכר לעיל (זוהי תכנית חובה מצילת חיים).
- מינוי מנחים קבוצתיים מקרב סגל ההוראה שינחו את הדיון ב"שולחן קבוצתי". יש לידע אותם מראש בתוכן הסימולציה (שליחת הטבלה המלאה אליהם מראש).
- מדבקות שניתן לכתוב עליהן את שמות בעלי התפקידים.
- טבלאות למידה ריקות שיינתנו לכול שולחן.
- סידור מספר שולחנות עבודה לפי המספר הצפוי של המשתתפים.
- כלי כתיבה

פירוט המטרות

1. חיבור אישי והעלאת למודעות של ההשלכות הרגשיות, החשיבתיות וההתנהגותיות של אירוע חירום בתרחיש של פינוי תלמידים ממוסד חינוכי.
2. מיקוד הדילמות שעולות תוך כדי ההתמודדות והניהול של אירוע החירום הספציפי, שמוצג בסימולציה.
3. שימת דגש על תפקוד מותאם לנוהל פינוי תלמידים והבהרת התפקידים השונים של הצל"ח בניהול אירוע מסוג זה. (לימוד הנוהל).
4. אימון בעקרונות התמודדות מנטלית במצבי משבר ואימון בעזרה ראשונה נפשית.
5. הגדרה ברורה של תפקיד מנהלית בית הספר שהוא/היא מנהלית הצל"ח.

מהלך הפעלת הסימולציה:

1. חלוקת המשתתפים לקבוצות : "שולחנות עבודה" (כשישה אנשים בשולחן ובהתאם למספר המשתתפים הכולל במפגש).
2. מינוי מנחה מוצהר בכל שולחן: יש לשלוח את הסימולציה מראש לאלה שימלאו את התפקיד של מנהלית ביה"ס. מנהלי ביה"ס הם גם ראשי קבוצות הדיון.
3. בעלי תפקידים בכול קבוצה: בכל שולחן יושבים בעלי תפקידים שונים: מנהלית, יועצת, פסיכולוגית, מזכירה, רכזת ביטחון, רכזי שכבה, קב"ט מוס"ח, איש/אשת אחזקה (יש לשים מדבקה עם כותרת התפקיד לכל בעל תפקיד בשולחן).
4. היכרות: מומלץ לערוך היכרות קצרה בין היושבים בשולחן ולהחליט מי ימלא את טבלת הלמידה הריקה.
5. כל שולחן מקבל תקציר של נוהל פינוי תלמידים ממוסד חינוכי (נוהל פינוי ושחרור תלמידים מהמוסד החינוכי במצבי חירום שונים- מצ"ב).
6. המנחה תסביר את דרך התנהלות הדברים:
 - ✓ לאחר הקראת תרחיש הסימולציה לפני כולם, יידרשו המשתתפים להתמודד בקבוצות הדיון מנקודת המבט של תפקידם בסימולציה- מ"העניינים" של בעל התפקיד בהתנסות.
 - ✓ יש להתייחס לכל זירות ההתרחשות שבהן יש לטפל: חדר מנהל, כיתות, חצר ביה"ס, שער ביה"ס, רשות, שטח הכינוס...
 - ✓ זוהי "סימולציה מתגלגלת" - בכל כמה דקות תוכנס לסימולציה התרחשות קצרה, שתחייב את המשתתפים להתמודד עם הדילמות החדשות שהיא מעלה.
 - ✓ בכל התרחשות יש להתייחס לארבעה מוקדים (אחד המשתתפים ימלא את התשובות בטבלת הלמידה הריקה שתקבל כל קבוצה):

מהי ההתרחשות?	במה צריך לטפל?	מיהן הפעולות שצריך לעשות בשלב זה?	מהם שלבי ההיערכות בשגרה שעליהם נשען הצל"ח בחירום?
------------------	----------------	-----------------------------------	--

לקראת הדיון במליאה תתבקש כל קבוצה להתייחס לשתי שאלות:

א. ציינו שני קונפליקטים מרכזיים שנתקלתם בהם במהלך הדיון.

ב. נסחו שתי עצות לשיפור תפקודו של הצל"ח.

המנחה מקריאה את תרחיש הסימולציה

ביום שלישי בבוקר, בעת הפסקת עשר הורגשה רעידת אדמה. בבית הספר השש-שנתי "משעולים", פרצה לפתע שריפה ועשן היתמר מהקומה השנייה.

פתקי התרחשות וטבלת למידה מלאה (תינתן מראש רק למנהל בית הספר שהוא ראש קבוצת הדיון)

מס'	מהי ההתרחשות?	במה צריך לטפל?	מהן הפעולות שצריך לעשות בשלב זה?	מהם שלבי ההיערכות בשגרה שעליהם נשען הצל"ח בחירום?
1	ביום שלישי בבוקר, בעת הפסקת עשר הורגשה בבית הספר השש-שנתי "משעולים", רעידת אדמה קלה . חלק מהתלמידים והמורים יצאו בבהלה מחוץ לבניין הראשי. בעקבות כך פרצה שריפה ועשן היתמר מהקומה השנייה של בית הספר. המנהלת נמצאת בחו"ל	1. הערכת מצב ראשונה – מה קרה בעקבות רעידת האדמה? 2. היכן נמצאים התלמידים והמורים בעקבות הרעידה? 3. האם יש נפגעים? 4. באיזו דרך מודיעים על מה שקורה ומה שצריך לעשות? 5. איך אומרים ומה אומרים?	1. סגנית המנהלת היא ראש הצל"ח והיא מכנסת את הצל"ח. שלב ראשון-איסוף מידע והערכת מצב ראשונה. 2. מתן מענה לנפגעים, אם יש. 3. הגדרת התפקידים הקיימים בצל"ח וההכרחיים לתפקוד בתרחיש זה. 4. שימוש בכריזה כדי להעביר מידע בסיסי ומעודכן לכולם ובעיקר כדי לכוון את התלמידים והמורים לפינוי בית הספר. (לנסח משפטים בהתאם לעקרונות נכונים-גיל, מידע נכון ולא דרמטי, בהירות, מנהיגות..)	1. הגדרה ברורה של התפקידים בצוות לשעת חירום. 2. בשגרה יש לוודא כי לכול בעל תפקיד נהירה אחריותו בעת חירום וכן יש לוודא כי הצוות החינוכי והמנהלי מכיר את בעלי התפקידים השונים ותפקידיהם בחירום 3. בדיקת תקינותה של מערכת הכריזה בכל בית הספר.
2	אין תקשורת כלפי פנים וכלפי חוץ	קשר עם הקב"ט הרשות/מוקד רשות/מ"י לצורך ההבנה של חומרת המצב הכללית והאם יש סכנת חיים מידית, המחייבת פינוי של כל בית הספר?	כשיש תקשורת, החלטה לגבי פינוי כללי של המוסד החינוכי היא באחריות של גורמי הביטחון ברשות. במקרה זה אין תקשורת בכלל וההחלטה לגבי הפינוי מוטלת על מנהל ביה"ס ראש הצל"ח (הסגנית בתרחיש זה).	פתיחת ערוצי תקשורת עם גורמי חוץ: רשות, משטרה, שפ"ח, רווחה ופיקוד העורף.
3	לחדר המזכירה נכנסת מורה למתימטיקה בוכה וצועקת : "יש בלגן למטה כולם רצים"	לשאול את המורה שאלות פשוטות וסגורות לגבי מה שקורה ומה שהיא חוותה ולכוון אותה לעשייה יעילה	הצל"ח צריך לאסוף מידע כל הזמן ולעשות הערכות מידע שוטפות ומתמשכות. יש לתת מענה למורים שנמצאים בלחץ או מצוקה ולכוונם לפעילות יעילה.	הצל"ח עובר בימי שגרה היכרות, אימון ותרגול של מודל מעש"ה של דר' משה פרחי. מודל זה הינו כלי לעזרה ראשונה נפשית בשעות הראשונות של האירוע ולאחריו. (מחויבות, עידוד לפעילות יעילה,

	לכל הכיוונים זה ממש אסון!...	כגון: רישום, מענה לטלפונים, הליכה למקום מסוים שבו יש תלמידים וכד'	שאלות שאלות מעוררות מחשבה, הבניית רציפות האירוע).
מס'	מהי ההתרחשות?	במה צריך לטפל?	מהם שלבי ההיערכות בשגרה שעליהם נשען הצל"ח בחירום?
4	לפי הערכת המצב של מורה מהשטח, האש מתפשטת במהירות בקומה השנייה של בית הספר.	- האם יש תכנית פינוי מגירה שהוכנה מראש? - לחזור ולהודיע לכולם לפנות באופן מידי את בית הספר לאן מפנים? - איך אוספים את כולם? ומי ממונה על איסוף ורישום התלמידים?	- יש לפנות לשטח כינוס מחוץ לבית הספר ובמקום רחב ומוגן שכל באי בית הספר מכירים. - יש לוודא שיש מורים שהצל"ח מינה לסרוק את בית הספר כדי לוודא שכל התלמידים מתפנים. - המחנכים והמורים המקצועיים יירשמו כול תלמיד שמתפנה לשטח הכינוס. - יש לברר פרטים לגבי אלו שלא הגיעו: במקביל, באמצעות הרשימה של כל תלמידי הכיתה, נעשה בירור של מי הגיע ומי עדיין לא ולמה.
5	הורים מגיעים לשער בית הספר ומבקשים לקחת את ילדיהם	- מי קולט את ההורים בשער? - מה אומרים להם? - כיצד מועברים תלמידים לרשות הוריהם? - כיצד מעבירים מידע לכלל הורי בית הספר על הפינוי המידי שעומד להתבצע ועל הצורך שלהם לקבל את ילדם לידיהם בצורה בטוחה ומסודרת.	- מינוי אנשי קשר עם הורים: הצל"ח ממנה שני מורים שתפקידם לרכז את ההורים בשער, להסביר להם מה קורה וכיצד מתבצע הפינוי ולהובילם לשטח הכינוס - רישום הנוכחים והיוצאים: נעשה רישום מדויק ומפורט של כל התלמידים בשטח הכינוס ולא משחררים אך אחד ללא רישום של ההורה הלוקח. - שותפות באחריות: מורים מקצועיים מסייעים למחנכים להוביל את המהלך בצור אחראית ומסודרת
6	בשטח הכינוס תלמידים רצים וצועקים . מסתמן שהשהייה בשטח הכינוס עלולה להתארך .	- איך מפעילים את התלמידים בהקשר לאירוע? - מה אומרים לתלמידים? - איך משוחחים איתם? - מהם עקרונות ההתמודדות שיש לפעול על פיהם?	- בשגרה חשוב להתנסות בסימולציות ולהתמודד עם הסיטואציה שבה תלמידים נמצאים במקלט או באזור מוגן לאורך זמן. כיצד להפעיל ולשוחח, מה לומר, כיצד להתנהל בצורה שתשמור על תחושות שליטה ותקווה. - יש לדאוג מבעוד מועד לשתייה ואוכל שניתן יהיה לחלק במצב כזה.
7	בכיתה ו1 לא נעשה רישום נוכחות מדויק ומתעורר חשש שחסרים שני תלמידים מכיתה זו.	כיצד מוודאים באופן מתמשך שאף אחד לא נשאר בשטח בית הספר?	כדאי לחלק את תלמידי הכיתה לזוגות ולבקש מהם שיהיו עירניים זה לזה וידעו מה קורה "זוג" שלהם.

מדינת ישראל
משרד החינוך
השרות הפסיכולוגי ייעוצי
היחידה להתמודדות עם מצבי לחץ וחירום
רח' דבורה הנביאה 2, ירושלים 91911 טל': 02/5603235, 02/5603236 פקס': 02/5603256
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITS/Shefi>

מס'	מהי ההתרחשות?	במה צריך לטפל?	מהן הפעולות שצריך לעשות בשלב זה?	מהם שלבי ההיערכות בשגרה שעליהם נשען הצל"ח בחירום?
8	בסריקה שנעשתה בבית הספר נמצאו שני תלמידים מכיתה ו' כשהם מעולפים	איך מפנים? מה עושים אם כוחות עזרה ראשונה לא הגיעו מכל סיבה שהיא?	הצל"ח צריך להיות מכוון לטפל בנפגעים ולפנותם מהר עד כמה שניתן. עד להגעת העזרה החיצונית מרכזים את הנפגעים במקום מוגדר עם מורים שתפקידם לסייע ולשמור. יש חשיבות רבה גם במיפוי מתמשך של מצבם הגופני של תלמידים גם בשטח הכינוס עד לפינוי המלא של כל התלמידים.	מומלץ שיהיו כמה שיותר מורים שעברו הכשרה של עזרה ראשונה.
9	התקשורת הטלפונית חוזרת ותלמידים מדברים עם הוריהם ומעבירים הודעות רבות בווטסאפ	1. כיצד מנצלים את התקשורת בטלפונים הניידים להעברת מידע מדויק והנחיות חשובות לכלל הורי בית הספר? 2. כיצד מכוונים את התלמידים להימנע מהעברת שמועות לא מבוססות ומידע מזיק ומטעה? 3. מה כוללת התקשורת עם הרשות?	1. מעבירים בקבוצות ההורים הודעה המסבירה את הצורך בפינוי מיד, כינוס התלמידים בשטח המיועד לכך ודרך שחרור התלמידים. ההורים מתבקשים להגיע לשטח הכינוס והתלמידים משוחררים רק אחרי רישום מדויק וברור ודאי שהם מועברים להוריהם. במקרה שהפינוי נעשה באמצעות הסעות, ההורים מתבקשים לחכות בתחנת ההורדה וכל תלמיד משוחרר רק לידי הוריו. ההורה או בא כוחו המבוגר חותם שמו ואת מספר הטלפון שלו בטבלה המיועדת לכך. 2. יש להסביר לתלמידים את הסכנה שבהעברת מידע מוטעה או שמועות לא מבוססות ולגייס את שיתוף הפעולה שלהם בעניין זה	שיח משמעותי בעת שגרה בכל הקשור בהבחנה שבין מידע מדויק למידע לא מבוסס והסכנה שבהעברת שמועות, יסייע מאוד בזמן אמת. התלמידים ישתפו פעולה ביתר קלות כשהדברים יאמרו וישמעו מובנים ומוכרים להם.
10	כתב של וואלה מגיע לשטח הכינוס ומתחיל לראיין תלמידים	1. מי נותן מענה\מדבר עם הכתב 2. מהו המסר הברור לתלמידים בהקשר זה? 3. ולהורים?	1. אם מתאפשר, יש להתייעץ עם דוברות משרד החינוך ולקבל אישור להוצאת הודעה יזומה על הפעולות שהמוסד החינוכי עשה על מנת לשמור על גופם ונפשם של תלמידים 2. אם אין אפשרות להתייעץ, על המבוגרים להימנע מלהתראיין.	

פתקי ההתרחשות לסימולציה

1. אירוע בסיס:

ביום שלישי בבוקר, בעת הפסקת עשר הורגשה בבית הספר השש-שנתי "משעולים", **רעידת אדמה**. חלק מהתלמידים והמורים יצאו בבהלה מחוץ לבניין הראשי. בעקבות כך **פרצה שריפה** ועשן היתמר מהקומה השנייה של בית הספר. **המנהלת נמצאת בחו"ל**

2

אין תקשורת כלפי פנים וכלפי חוץ

3

לחדר המזכירה נכנסת מורה למתימטיקה בוכה וצועקת: "יש בלגן למטה כולם רצים לכל הכיוונים זה ממש אסון!"...

4

לפי הערכת המצב של מורה מהשטח, **האש מתפשטת במהירות בקומה השנייה** של בית הספר.

5

הורים מגיעים לשער בית הספר ומבקשים לקחת את ילדיהם

6

בשטח הכינוס **תלמידים רצים וצועקים**. מסתמן **שהשהייה בשטח הכינוס עלולה להתארך** בזמן

7

בכיתה ו1 לא נעשה רישום נוכחות מדוייק **ומתעורר חשש שחסרים שני תלמידים** מכיתה ז.

8

בסריקה שנעשתה בבית הספר **נמצאו שני התלמידים מכיתה ו' כשהם מעולפים**

9

התקשורת הטלפונית חוזרת ותלמידים מדברים עם הוריהם ומעבירים הודעות רבות בווטסאפ

10

כתב של וואלה מגיע לשטח הכינוס ומתחיל לראיין תלמידים

טבלה לריכוז למידות ותובנות משלבי ההתמודדות באירוע - (ריקה)

מס'	מהי ההתרחשות?	במה צריך לטפל?	מהן הפעולות שצריך לעשות בשלב זה?	מהם שלבי ההיערכות בשגרה שעליהם נשען הצל"ח בחירום?

מספר עקרונות מסייעים להתמודדות מנטלית במשבר וחירום

1. ק.מ.ץ (קרבה, מיידיות וציפייה להחלמה).
2. נוכחות
3. מסרים בוני חוסן
4. מנהיגות
5. מנהל אירוע – מוצהר!
6. הערכות מוקדמת לחירום + סימולציה על מגוון תרחישים.
7. חיבור רציפות: תפקידי, חברתי, אישי, היסטורי
8. תדריכים: סדר יום, מיפוי מעגלים, מסרים בוני חוסן, דגם מכתב להורים, עקרונות סיוע של הורים לילדיהם, לוויה ושבעה ועוד...
9. רשימות מסודרות מראש של כל התלמידים וכל המורים ובפילוחים שונים
10. חשיבה מראש על מסרים ומשפטים שיכולים לחזק ולחבר לכוחות ההתמודדות.
11. מבוגר משמעותי
12. לכידות חברתית
13. שיחות עם תלמידים, בקבוצות וביחידים בעקבות אירוע חירום.
14. מיפוי מעגלי פגיעות בשגרה- תשתית למיפוי מתמשך בעת חירום. גם של צוות המורים והמלווים
15. מסגרת חשיבה בהתערבות באירוע על פי טווחי זמן - "בעת", "אחרי", "לפני"...
16. ליווי ארוך טווח.
17. מודל מעש"ה – יצירת מחויבות, עידוד לפעילות יעילה, שאילת שאלות סגורות ומעוררות חשיבה והבניית רצף האירועים.
18. הקשבה!!
19. המורה כמנהיג ומודל לחיקוי- ממנו לומדים התלמידים לתת פרשנות למציאות ולהבין אותה.
20. עידוד לבקשת עזרה והנגשת גורמי סיוע בתוך ביה"ס ומחוצה לו.
21. סיקור תקשורתי אחראי
22. התנהלות נכונה עם התקשורת.